

ŠIUOLAIKINIO IKITEISMINIO TYRIMO VEIKLOS ORGANIZAVIMO AKTUALIJOS TĘSTINĖJE „KRIMINALISTIKA 2020“ KŪRIMO VIZIJOJE

Žaneta Navickienė*

**Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto
Policijos veiklos katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (837) 303663
El. paštas: zaneta.navickiene@mruni.eu*

Anotacija. Straipsnyje analizuojamas šiuolaikinis ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas: tiriama, kaip jo komponentai galėtų tapti neatsiejama tęstine „Kriminalistika 2020“ vizijos kūrimo dalimi 2020-2025 metų perspektyvoje. Pabrėžiama, kad „Kriminalistika 2020“¹ vizijos kūrimo koncepcija apsiriboja tik klausimų, susijusių su specialiomis žiniomis, kriminalistiniais tyrimais, ekspertinių įstaigų veikla ir optimizavimu, aktualizavimu. Vienok, kitų svarbių kriminalistikos sistemos klausimų aktualizavimas ir išgryninimas leistų formuoti tolimesnę kriminalistikos viziją ir pilnai harmonizuoti svarbiausius kriminalistikos klausimus. Todėl teigtina, jog šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentų identifikavimas ir, remiantis jais, veiklos organizavimo efektyvumo nustatymas padėtų tiriant nusikalstamas veikas ir galėtų būti reikšmingas tęsiant bendros kriminalistikos erdvės kūrimą. Šalys narės galėtų vienodai taikyti nusikalstamų veikų tyrimo pateiktus efektyvinimo svertus², keistis gerąja praktika apie inovacinius organizavimo komponentus, galiausiai – vienodai suprasti ikiteisminio tyrimo organizavimo esmę. Taikant aiškiai apibrėžtus kriterijus, taip pat būtų galimybė įvertinti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumo lygį. Straipsnis sudarytas iš dviejų dalių. Pirmoje dalyje analizuojama ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo samprata ir ištakos. Antroje – formuojamas sisteminis požiūris į šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį, identifikuojami pagrindiniai jo komponentai ir pateikiamos įžvalgos dėl ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo klausimų nagrinėjimo tolimesnėje tęstinėje kriminalistikos vizijos kūrimo perspektyvoje.

Pagrindinės sąvokos: ikiteisminis tyrimas, ikiteisminio tyrimo pareigūnas, ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas, kriminalistika, „Kriminalistika 2020“.

¹ European Union Council Press Release „Vision for European Forensic Science 2020“. 3135th Council meeting Brussels, 13-14 December 2011. 18498/11 PRESSE 491, PR CO 79.

² Pažymėtina, jog Lietuvos teisės aktuose tiesiogiai nėra apibrėžiamas ikiteisminio tyrimo efektyvumas. Nors buvo bandoma skaičiuoti efektyvumą ikiteisminiame tyrime pagal tiriamose bylose taikomą svertinę balą, kuri sudaro ikiteisminio tyrimo terminai, per kuriuos atliktas ikiteisminis tyrimas, nusikalstamų veikų epizodų skaičius, įtariamųjų skaičius ir pan.. Tačiau ši skaičiavimo metodika nepasitvirtino, todėl šis teisės aktas buvo panaikintas. Žr. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. I-9/5-V-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo efektyvumo vertinimo kriterijų, svertinių balų ir taikymo metodikos patvirtinimo“. Taip pat žr. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2013 m. rugpjūčio 20 d. įsakymas Nr. I-195/5-V-682 „Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. sausio 20 d. įsakymo Nr. I-9/5-V-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo efektyvumo vertinimo kriterijų, svertinių balų ir taikymo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Analizuojant efektyvumo kategoriją ikiteisminiame tyrime, visuomet diskutuojama, kokius ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo svertus nustatyti tokiam efektyvinimui pasiekti. Ikteisminio tyrimo veiklos organizavimas ir jo efektyvumo didinimas Lietuvoje nėra nauja tiek mokslinių³, tiek praktinių tyrimų sritis⁴. Užsienio šalyse ikiteisminio tyrimo efektyvumo kategorija dažnai siejama su nusikalstamų veikų prevencija ir nusikalstamumo kontrole⁵. Tačiau šiuolaikiniame nusikalstamų veikų tyrimo kontekste vieningai pripažįstama, jog efektyvus veiklos organizavimas lemia sėkmingus nusikalstamų veikų tyrimo rezultatus. Nagrinėjant ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo vystymąsi, akivaizdu, jog vadybinis šio reiškinio pradžioje išrutuliojo kompleksinę daugiafunkcinę, daugiadisciplininę raišką, apimančią ne tik vadybinius, bet ir kriminalistikos, baudžiamojo proceso, edukologijos, psichologijos komponentus, galinčią turėti ir europinę dimensiją.

Mokslininkai atkreipė dėmesį į tai, jog sprendžiant saugumo klausimus, būtina spręsti ir kriminalistikos aktualijas. „Pastaruoju metu, Europos Taryba, atsižvelgdama į tai, kad Europos Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti Europos Sąjungą kaip laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje būtų užtikrintas aukšto lygio saugumas plėtojant bendrą valstybių narių veiklą policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose srityse, pabrėžė būtinybę suderinti, visapusiškai ir veiksmingai spręsti problemas, kurias Europos Sąjungos visuomenėms kelia nusikalstamumas“⁶. Taigi, Europos kriminalistikos erdvės sukūrimas taptų svaria platforma teisėsaugos institucijų veiklos efektyvinimo srityje. Nagrinėjant specialių žinių kontekstą, jau buvo konstatuota, kad specialių žinių ir jas taikančių subjektų sampratų įvairovė trukdo vienodai taikyti praktiką specialių žinių panaudojimo srityse. Todėl skirtingų sampratų, kategorijų ir statusų unifikavimas specialistui ir specialioms žinioms apibrėžti turėtų būti ir vienas iš tikslų kuriant bendrą Kriminalistikos 2020 erdvę – atliekant būtiniausių

³ Ikteisminio tyrimo veiklos organizavimo klausimus arba atskirus šio proceso komponentus nagrinėjo E. Palskys, S. Kuklianskis, P. Ancelis, A. Barkauskas, M. Šatas, Ž. Navickienė ir kiti mokslininkai.

⁴ Žr. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012 m. gruodžio 20 d. valstybinio audito ataskaita „Ar sudarytos prielaidos efektyviai organizuoti ikiteisminio tyrimo procesą“. Kaip jau minėta, teisės aktais buvo bandyta apibrėžti ikiteisminio tyrimo efektyvumo skaičiavimo metodiką.

⁵ Stelfox P. Criminal Investigation – An Introduction to Principles and Practice. Routledge. 2013. P. 20.

⁶ Kurapka V. E., Matulienė S., Bilevičiūtė E., Juškevičiūtė J., Dereškevičius E., Kurapka K. Specialių žinių taikymo nusikaltimų tyrime mokslinė koncepcija ir jos realizavimo mechanizmas. Mokslo studija. Vilnius. 2012. P. 119-120.

kokybės standartų taikymo vadybinę, organizacinę ir teisinę analizę⁷. Pritaikant šį siūlymą, būtina vystyti mintį dėl tolimesnės kriminalistikos vizijos (2020-2025 metams) įtraukiant į jos turinį kitus svarbius kriminalistikos sistemos klausimus, o būtent, veiklos organizavimo aktualijas. Tai reikštų, jog ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo klausimai būtų taip pat reikšmingi šioje srityje – integruojant juos kriminalistikos sistemos harmonizavimo srityje. Daugialypių veiklos organizavimo komponentų integravimas į bendrą kriminalistikos erdvę leistų ne tik vienodai suprasti efektyvaus veiklos organizavimo sampratą ir ypatumus, bet ir taikyti gerąją organizavimo praktiką, formuoti vieningą veiklos organizavimo praktiką nusikalstamų veikų tyrimo procese. Tai padėtų šalims narėms keistis gera praktika algoritmizuojant veiklos organizavimo komponentus tiriant bet kokio pobūdžio nusikalstamą veiką. Galiausiai pastaruoju metu vis daugiau dėmesio skiriama ir jungtinių tyrimo grupių darbui⁸, todėl jų veiklos organizavimas turėtų būti paremtas analogiškai kriterijais ir vieninguoju organizavimo standartu.

Tyrimo naujumas. Kaip jau pabrėžta, ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas nėra nauja tema, tačiau šiuolaikiniame kontekste ryškėja naujas ir originalus ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo aspektas – įvairialypis jo turinys. Mūsų supratimu, šio reiškinio naujumas ir originalumas pasireiškia tuo, kad ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinys nuolat kinta, tad periodiškai turėtų būti peržiūrėtas (refizuojamasi). Neginčijama, jog ikiteisminio tyrimo subjektų bendradarbiavimo ir kvalifikacijos tobulinimo aspektai, kurie pakankamai plačiai ir visiškai neseniai nagrinėti tiek užsienyje⁹, tiek Lietuvoje: M. Šato¹⁰,

⁷ Kurapka V.E., Bilevičiūtė E., Matulienė S., Stankevičiūtė S. Europos kriminalistikos 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija; problemų medis. Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studija, praktika. XI tarptautinės konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2015. P. 453-456. Taip pat žr. Bilevičiūtė, E., Kurapka, V. E., Matulienė, S., Navickienė, Ž. Harmonization of application of special knowledge legal regulation creating the common european forensic science space (subjects and forms). Political sciences, Law, Finance, Economics and tourism: conference proceedings, 26 August - 1 September, 2015 Albena, Bulgaria. Vol. I: Political sciences, Law. (International multidisciplinary scientific conference on social sciences and arts. SGEM 2015, ISSN 2367-5659).

⁸ Spapens T. Joint Investigation Teams in the European Union: Article 13 JITS and the Alternatives. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 19, 2011. P. 246-247.

⁹ Hnatiuk A.Yu. Procedural Relationships between the Prosecutor and the Investigator: Compliance of Ukrainian Legislation with Recommendation R (2000) 19 of the Committee of Ministers of The Council of Europe. Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету. Право. Випуск 33. Том 2. 2015. P. 145-147.

¹⁰ Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.

pačios autorės¹¹ mokslo darbuose, jau pilnai inkorporuoti į veiklos organizavimo turinį. Ikteisminio tyrimo subjektų įgaliojimų diskursas taip pat vertinamas mokslinėse diskusijose¹². Tyrimo planavimo efektyvumas siejamas su pradine ikiteisminio tyrimo stadija¹³, o pareigūno asmeninių savybių klausimai taip pat įlieti į veiklos organizavimo turinį. Taigi, atskirų komponentų, susijusių su veiklos organizavimu, analizė ir rodo poreikį formuoti bendrą, visuminį požiūrį į šį procesą, pagrįstą europinės dimensijos raiška. Šio tyrimo naujumas ir originalumas vertintinas ir per naujosios Vidaus saugumo strategijos¹⁴ prizmę – t. y. būtina pabrėžti, kad organizuojant veiklą pagal nustatytus kriterijus (komponentus) ženkliai būtų lengviau, efektyviau tirti nusikalstamas veikas – o tam būtinos standartizuotos, kompleksinės priemonės. Todėl visuminis ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo klausimų aktualizavimas galėtų tapti ir svaria perspektyvia atspirtimi tęsiant „Kriminalistika 2020“ vizijos kūrimą ir harmonizuojant aktualius kriminalistikos klausimus.

Tyrimo tikslas – analizuojant šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį, Lietuvos patirties pavyzdžiu modeliuoti jo ypatumus tęsiant bendros kriminalistikos erdvės kūrimą 2020-205 metų perspektyvoje.

Siekiant šio tikslo, keliami uždaviniai:

1. Pristatyti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo ištakas.
2. Išanalizuoti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį ir jo ypatumus Lietuvoje modeliuojant juos bendrosios kriminalistikos erdvės kūrime.

Tyrimo objektas – šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinys.

Tyrimo atribojimas. Šiame straipsnyje dėl apimties nebus nagrinėjami atskiri ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentai ir jų veikimo mechanizmas, o bus pateikiamos įžvalgos dėl visuminio ir sisteminio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo pobūdžio modeliuojant jo turinį (komponentus) tęsiant „Kriminalistika 2020“ vizijos kūrimą ateityje – 2020-2025 metams.

Tyrimo metodologija. Dokumentų turinio ir mokslinės literatūros analizės metodu siekta išanalizuoti įvairių teisėsaugos (prokuratūros, policijos) įstaigų ataskaitų,

¹¹ Navickienė Ž. Ikteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.

¹² Yurchyshyn V.M. Theoretical Knowledge about the Functions of Prosecutor in the Pre-Trial Investigation. Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету. Право. Випуск 31. Том 3. 2015. P. 107.

¹³ Osteburg J. W., Ward R. H. Criminal Investigation. A Method for reconstruction the Past. Sixth Edition. 2010.

¹⁴ Europos Sąjungos Tarybos 2015 m. birželio 15-16 d. išvados dėl atnaujintos 2015-2020 m. Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos.

reglamentuojančių ikiteisminio tyrimo organizavimo procesą, turinį, taip pat mokslo darbų (disertacijų, mokslo straipsnių) nuostatas apie šio proceso veiksmingumą. Taikant dokumentų turinio ir mokslinės literatūros analizės metodą buvo nagrinėjami ikiteisminio tyrimo organizavimo komponentai: ikiteisminio tyrimo subjektų darbo krūvis, darbo kūrvio tolyginimas, ikiteisminio tyrimo subjektų kvalifikacija, kompetencija, patirtis ikiteisminiame tyrime, asmeninės savybės, motyvacija, subjektų bendradarbiavimas, veiklos planavimas pan. Pirmame tyrimo etape pasirinktas šaltinių atrankos kriterijus pagal raktinius žodžius: ikiteisminio tyrimo organizavimas, ikiteisminio tyrimo subjektų (prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno) kvalifikacija, kompetencija, asmeninės savybės, bendradarbiavimas, veiklos planavimas, darbo krūvis, darbo pobūdis, ikiteisminio tyrimo efektyvumas. Antrajame etape atrinkti ir išnagrinėti šaltiniai, reikšmingi ikiteisminio tyrimo organizavimo būklei įvertinti.

IKITEISMINIO TYRIMO VEIKLOS ORGANIZAVIMO PRIGIMTIS IR IŠTAKOS

Organizavimo samprata kildinama iš vadybos mokslo. Organizavimas bendrąja prasme yra ko nors surengimas, sutvarkymas į vieną visumą ar sistemą¹⁵. Tiek užsienio šalių, tiek Lietuvos mokslininkai pažymi, jog organizavimui būdinga sistema veiksmų, nukreiptų konkrečiam tikslui pasiekti, įgyvendinti (realizuoti). Tačiau literatūroje pateikiamos įvairios organizavimo kildinimo variacijos. Pavyzdžiui, R. Cooper, analizuodamas organizavimą, kildina jį iš socialinio organizavimo sampratos, kuriai būdingi tam tikri visuomeniniai ryšiai tarp žmonių¹⁶. J. Kvedaravičiaus kuriamoje organizavimo sampratoje išryškinamas siektinas veiklos rezultatas: „organizavimas turi būti suprantamas kaip kurianti veikla, kurios produktas (rezultatas) yra kita veikla“¹⁷. Mokslinėje literatūroje pateikiamos įvairios organizavimo paradigmos. Organizavimas nagrinėjamas kaip mokslas, kaip procesas, kaip savybė ir kaip vadybos funkcija. Organizavimas kaip mokslas yra žinių visuma apie kryptingos žmonių veiklos formavimo dėsningumus. Nagrinėjant kaip procesą, svarbu akcentuoti, jog organizavimas – tai tam tikros veiklos sutvarkymas, sujungimas, ko nors suderinimas,

¹⁵ Tarptautinių žodžių žodyne „organizavimas“ siejamas su veiklos sujungimu, sutvarkymu, planingumo teikimu. Žr. Tarptautinių žodžių žodynas. Trečiasis pataisytas leidimas. – Alma littera, 2004. P. 534.

¹⁶ Cooper R. Organization/Disorganization. Routledge Studies in Management, Organization and Society. For Robert Cooper Collected Work. Edited by Gibson Burrell and Martin Parker. Routledge Taylor Francis group. 2016. P. 84.

¹⁷ Kvedaravičius J. Organizacijų vystymosi vadyba. – Kaunas, 2006. P. 231.

sukūrimas. „Organizavimas kaip savybė nusako organizaciją sudarančių elementų visumos bendrumą, pasižymintį griežta tvarka, aiškiais tarpusavio ryšiais, drausmingumu ir veiksmų sklandumu“¹⁸. Šiuo nagrinėjamu aspektu organizavimui būdinga struktūra ir sisteminiai ryšiai¹⁹. Organizavimas kaip vadybos funkcija suprantamas „darbo, valdžios ir išteklių paskirstymo tarp organizacijos narių ir jų suderinimo procesas, kuris leidžia jiems pasiekti organizacijos tikslus“²⁰. Nagrinėjant organizavimą kaip vadybos funkciją, akcentuojamas šio proceso efektyvumas siekiant numatytų tikslų, rezultatų. Atsižvelgiant į šias organizavimo sampratas, būtų galima teigti, kad organizavimas – tam tikras tikslingas suderintas procesas. Tad apie organizavimą galima kalbėti tokiomis kategorijomis kaip tikslingumas, efektyvumas, stabilumas, nusistovėjęs funkcionavimas. Nagrinėjant organizavimo turinį, galima išskirti šiuos pagrindinius elementus: planų parengimas ir įgyvendinimas, veiklos funkcijų nustatymas, atsakomybės ribų nustatymas ir derinimas, teisių ir pareigų nustatymas, terminų nustatymas. Uždavinių, funkcijų, atsakomybės nustatymas padeda įgyvendinti organizacijos koncepciją – suvienyti organizacijos darbuotojus bendriems tikslams pasiekti. Sujungiant šiuos elementus, siekiama optimizuoti organizavimo procesą, sudaryti prielaidas didinti veiklos efektyvumą. Organizavimo procesas struktūrizuoja darbą, kaip valdymo funkcija, formuoja darbinę struktūrą, tad pagrindinis organizavimo tikslas – optimizuoti organizacijos (proceso) veiklą parenkant tinkamiausius žmones, darbo metodus, numatant pakankamus išteklius. „Organizacijos veiklos sėkmingumas priklauso nuo techninio darbų organizuotumo, funkcionavimo ir darbo specializacijos“²¹. Tad tinkamas darbo, veiklos organizavimas užtikrina efektyvius tam tikros veiklos rezultatus. Dabartiniu metu mokslininkai taip pat pažymi analitinę organizavimui būdingą savybę: organizavimas – tai analitinių, sisteminių, generalistų veiklos sfera²².

Nagrinėjant ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo ištakas, pažymėtinas jų kildinimas iš darbo organizacinio pobūdžio klausimų nagrinėjimo. Aktualūs ikiteisminio tyrimo organizavimo klausimai nusikalstamų veikų tyrime jau buvo nagrinėti daugiau kaip

¹⁸ Stoškus S., Beržinskienė D. Vadyba. – Kaunas, 2005. P. 120–121.

¹⁹ Scott W. R., Davis F. G. Organizations and Organizing – Rational, Natural and Open Systems Perspectives. Routledge Taylor Francis group. 2016. P. 29.

²⁰ James A. F., Stoner R. Edward, Freeman Daniel R., Gilbert Jr. Vadyba. 2005 P. 11.

²¹ Kvedaravičius J. Organizacijų vystymosi vadyba. – Kaunas, 2006. P. 230.

²² Zakarevičius P. Organizacijos veiklos procesų valdymas. Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. Nr. 56. 2010. P. 130.

prieš 30 metų²³. 1979 metais H. Goldsteinas, analizuodamas policijos darbo organizavimą, atkreipė dėmesį į tai, jog būtina sukurti racionalų policijos veiklos organizavimo modelį, vėliau pavadintą „į problemas orientuotu modeliu“. Tiesa, šis procesas neturėjo tokio plataus komponentų spektro kaip dabar, nors ir neginčijamai įtakojo nusikalstamų veikų tyrimą. Ankstesnėms ikiteisminio tyrimo organizavimo sampratoms būdingas vienalytis organizacinis pobūdis: šis procesas buvo labiau sietinas su nusikalstamų veikų tyrimo organizacinėmis priemonėmis – materialiniais techniniais ištekliais, tyrėjo ar prokuroro darbo krūviu, darbo organizavimu ir pan²⁴. Be to, ikiteisminio tyrimo organizavimo sampratos daugiareikšmiškumui turėjo įtakos skirtingose šalyse taikomas ne vienodas ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis: vienos valstybės ikiteisminį tyrimą organizuoja ir sprendimus byloje priima prokuroras, kitose – ikiteisminį tyrimą atliekanti įstaiga, o prokuroras tik prižiūri ir kontroliuoja ikiteisminį tyrimą, konsultuoja tyrėjus. Gilesnio mokslininkų susidomėjimo Lietuvoje šis procesas sulaukė 1995 – 1996 metais, kuomet akyliau šis procesas nagrinėtas kelių disciplinų pjūviu, o būtent, tiek kriminalistikos taktikos²⁵, tiek baudžiamojo proceso²⁶ kontekste: identifiкуotos silpnosios šio proceso grandys: tyrėjų išsilavinimo problemos, darbo krūvis ir pan. Sparčiai diegiamos šiuolaikinės vadybos idėjos turėjo „injekciją“ ir ikiteisminio tyrimo organizavimui. Vėlgi prieita išvados dėl šį procesą įtakančių grandžių sisteminio revizavimo.

Organizavimo ištakų analizė rodo, kad nors organizavimo samprata turi kelias skirtingas reikšmes, vis dėlto nagrinėjant organizavimą kaip veiklos efektyvinimo procesą, galima teigti, jog neįvyksta dviprasmybių dėl jo turinio: tai uždavinių, funkcijų ir atsakomybės nustatymas siekiant bendro efektyvaus rezultato. Tai svarbu modeliuojant organizavimo komponentus ikiteisminio tyrimo efektyvinimo kontekste.

ŠIUOLAIKINIO IKITEISMINIO TYRIMO VEIKLOS ORGANIZAVIMO TURINIO KOMPONENTŲ MODELIAVIMAS TOLESNĖJE „KRIMINALISTIKA 2020“ KŪRIMO ERDVĖJE

Globalizacijos procesuose ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas transformavosi ir įgavo taip vadinamą „multi-kategoriją“, apimančią kompleksines kriminalistikos,

²³ Goldstein H. Improving policing: A problem-oriented approach. Crime and Delinquency. 1979. P. 25.

²⁴ Kuklianskis S. Nusikalstamų veikų tyrimo organizavimo pradmenys. – Vilnius, 1995.

²⁵ Ten pat.

²⁶ Ancelis P. Ikiteisminio nusikalstamų veikų tyrimo procesinės ir organizacinės problemos (lyginamosios teisėtyros studija). Daktaro disertacija: socialiniai mokslai: teisė (6F). – Vilnius: LPA, 1996.

baudžiamojo proceso, vadybos, edukologijos žinias. Taigi, palaipsniui požiūris į šį procesą kito, o šiuolaikinės ikiteisminio tyrimo organizavimo konstrukcijos kūrimas įgavo naują pagreitį. Ypač opūs ikiteisminio tyrimo organizavimo klausimai tapo nuo 2003 metų įsigaliojus Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksui. Ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo sampratos ir turinio transformacijos, ikiteisminio tyrimo subjektų funkcijų perskirstymas tiesiogiai įtakojo ir naują ikiteisminio tyrimo organizavimo schemą – šio proceso supratimą dviem prasmėmis. Siaurąją prasme tai tampa tiesiogine prokuroro funkcija. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą *inter alia* (2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2008 m. gegužės 28 d. nutarimuose) yra konstatavęs, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją prokuroras nevykdo teisingumo; teisingumas taip pat nėra vykdomas ikiteisminio tyrimo etape; pagal Konstituciją teisingumo vykdymas – teismų funkcija, lemianti šios valdžios vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje ir teisėjų statusą; jokia kita valstybės institucija ar pareigūnas negali vykdyti šios funkcijos; Konstitucijos 118 straipsnio 1 dalies nuostata, kad prokuroras organizuoja ikiteisminį tyrimą ir jam vadovauja, įpareigoja įstatymų leidėją įstatymu nustatyti prokurorų įgaliojimus organizuojant ikiteisminį tyrimą ir jam vadovaujant. Tai reguliuodamas įstatymų leidėjas turi gana plačią diskreciją: atsižvelgdamas į nusikalstamų veikų pobūdį, pavojingumą (sunkumą), mastą, kitus požymius, kitas turinčias reikšmės aplinkybes, jis gali nustatyti įvairias ikiteisminio tyrimo organizavimo ir vadovavimo jam formas, tam tikrus prokurorų įgaliojimus šiame procese ir kt.²⁷ Iš kitos pusės (arba plačiąją prasme, kuri šiuo tiriamu klausimu ir yra aktuali) šis procesas suprantamas kitaip – jis aprėpia vis daugiau sudedamųjų komponentų, tiesiogiai įtakančių ikiteisminio tyrimo kokybę: planavimą, bendradarbiavimą, ikiteisminio tyrimo subjektų įgaliojimus, kvalifikaciją, kompetenciją, asmenines savybes ir kitus elementus. Dvejopas ikiteisminio tyrimo organizavimas sukėlė nemažai diskusijos ir priešpriešos tarp ikiteisminio tyrimo organizavimo ir vykdymo funkcijos. P. Ancelio nuomone, kad tiksliau būtų vadovavimą ir veiklos organizavimą sieti su visomis ikiteisminio tyrimo įstaigų grandimis, nes tik prokuratūra privalo ikiteisminį tyrimą organizuoti ir koordinuoti, o operatyvus ar tiesioginis vadovavimas ir tyrimo organizavimas turėtų būti grąžintas ikiteisminio tyrimo

²⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai (Byla Nr. 38/2008).“

institucijos vadovui ar šio įgaliotam asmeniui²⁸. Todėl siekiant išvengti dviprasmybių, šio proceso siaurajai prasmei apibrėžti vartotinas terminas *ikiteisminio tyrimo organizavimas*, o visai ikiteisminio tyrimo veiklai organizuoti vartotinas terminas *ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas*. Vėlgi, svarbi nuostata ta, jog pavyko išgryninti siaurąją ir plačiąją ikiteisminio tyrimo organizavimo sampratą – tai leido labai aiškiai diskutuoti apie ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentus.

2003 m. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso normų taikymas buvo ypatingas ir sąsajingas su ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo peržiūra. Greita baudžiamojo proceso normų integracija praktikoje iš karto sukėlė praktinių šių normų taikymo problemų. Vien tik nuostatos, reglamentuojančios atsisakymą pradėti ikiteisminį tyrimą, taikymas sukėlė daug dviprasmybių. Ne mažiau sunkumų kėlė ir daugelio kitų Lietuvos Respublikos BPK nuostatų taikymas (supaprastinto proceso nuostatų taikymas²⁹, kardomųjų priemonių skyrimo klausimai, baudžiamojo proceso normų santykis su operatyvinės veiklos nuostatomis³⁰, universaliojo ikiteisminio tyrimo pareigūno statuso atsiradimas ir pan.). Akivaizdu, kad Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro įsakymais patvirtintų rekomendacijų dėl šių normų taikymo nepakako. Kilo daug diskusijų dėl ikiteisminio tyrimo subjektų savarankiškumo, įgaliojimų statuso. Iškilė būtinybė peržiūrėti šių subjektų bendradarbiavimo procesą. Teisingai pastebėta, kad „praktika sunkiai priima gana naujovišką proceso dalyvių bendradarbiavimo modelį“³¹. Todėl svarsytinose, kokios ikiteisminio tyrimo subjektų bendradarbiavimo formos būtų efektyvesnės.

2005 m., vos dvejiems metams praėjus nuo baudžiamojo proceso įstatymo įsigaliojimo, siekiant įvertinti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo problemas ir numatyti šio proceso efektyvinimą, vėl grįžtama prie aktyvių diskusijų dėl ikiteisminio tyrimo organizavimo optimizavimo priemonių³². Giliai nagrinėjami atskiri ikiteisminio tyrimo organizavimo

²⁸ Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame procese. Mokslo studija. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2012. P. 44-45.

²⁹ Jurgaitis R. Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma // Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai. S (01), Mykolas Romeris universitetas, 2004.

³⁰ Panomariovas A. Žvalgybinė veikla ir žvalgybinės informacijos panaudojimas tiriant nusikalstamas veikas: de lege lata – de lege ferenda. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4). P. 279–294.

³¹ Jurka R., Jovaišas K., Kanapeckaitė J., Mišeikis Ž., Baliutavičius S. Baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybės ir būdai. Vilnius, 2004. P. 11.

³² Jurka R., Jovaišas K., Kanapeckaitė J., Mišeikis Ž., Baliutavičius S. Baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybės ir būdai. – Vilnius, 2004. Taip pat žr. Šatas M. Kai kurios bendradarbiavimą apibūdinančių veiksmų raiškos problemos prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno santykiuose. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika. – Vilnius, 2011. Taip pat žr. Navickienė Ž. Ikiteisminio tyrimo

komponentai³³, naujai konstruojamas ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis³⁴, analizuojamas ikiteisminio tyrimo subjektų funkcijų suderinamumo klausimai³⁵. Dar 2007 m. mokslininkų dėmesį atkreipė ikiteisminio tyrimo efektyvumo problemos³⁶.

Nagrinėdami dabartinę situaciją, mokslininkai pastebėjo, kad „kriminalistikos mokslui didelę įtaką daro ne tik teisinė, bet ir institucinė teisės saugos sistemos reforma“³⁷. 2012-2015 m. Lietuvos ikiteisminio tyrimo įstaigose – tiek policijoje, tiek prokuratūroje – būta nemažai organizacinių reformų, įtakojančių ir veiklos organizavimo peržiūrą. Pavyzdžiui, eksperimentiniu būdu bandytas ir įdiegtas nusikalstamų veikų registravimo modelis Kaune; šiuo metu bandomas universalaus pareigūno veiklos modelis.

Vadinasi, tik veiksmų kompleksas tampa efektyvia prielaida gerinant procesus. Visapusiškai nagrinėjant dabartinę ikiteisminio tyrimo organizavimo būklę, akivaizdu, jog pasigendama sisteminio ir kryptingo požiūrio į reformos pokyčius. Mūsų manymu, tik sistemingas reiškinių analizavimas leidžia patikimai vertinti vieno ar kito reiškinio efektyvumą. Ikiteisminio tyrimo reforma iš esmės pakeitė nusikalstamų veikų ikiteisminį tyrimą, tačiau akivaizdu, kad vis dar tebeieškoma efektyvių veiklos formų tiriant bet kokio pobūdžio nusikalstamas veikas.

Ikiteisminio tyrimo organizavimo efektyvumui didžiausią įtaką daro baudžiamojo proceso normų turinys, vidiniai ikiteisminio tyrimo organizavimo klausimai konkrečioje įstaigoje ar padalinyje, tyrėjo ir prokuroro, taip pat ikiteisminio tyrimo pareigūnų tarpusavio bendradarbiavimas ir jų veiksmų suderinamumas, ikiteisminio tyrimo subjektų kvalifikacija ir kompetencija, asmeninės savybės, turimi materialiniai ir finansiniai ištekliai bei daugelis kitų veiksmų. Pažymėtina, jog nemažai dėmesio skirta ikiteisminio tyrimo sampratoms analizuoti, atskiriems komponentams peržiūrėti (jau minėti autoriai analizavę atskirus šio proceso

organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.

³³ Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.

³⁴ Navickienė Ž. Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.

³⁵ Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame procese. Mokslo studija. Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2012.

³⁶ Matulienė S., Bučiūnas G. Ikiteisminio tyrimo efektyvumo problemos. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika: mokslo darbų rinkinys. Vilnius: Mykolas Romeris universiteto Leidybos centras. p. 88-96.

³⁷ Kurapka V. E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikalstamų veikų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas – dabarties mokslinis įdirbis ir ateities perspektyvos // Jurisprudencija. 2005, Nr. 65(57). P. 109.

klausimus, įvardina tai, kaip prielaidas, įtakančias ikiteisminio tyrimo efektyumą), tačiau stokojama konkretaus turinio išgryninimo: kokie konkrečiai komponentai sudaro ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimą. Tad iškilo būtinybė šiuos komponentus (elementus) išgryninti, susisteminti ir įvertinti kaip svarbiausius ir labiausiai veikiančius ikiteisminio tyrimo organizavimo procesą ir kurti visuminį požiūrį šiuos elementus susiejant tarpusavyje.

Ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas – kompleksinis procesas, kurį įtakoja ne tik teisinė bazė, teisės aktų taikymo ypatumai, bet ir ikiteisminio tyrimo subjektų bendradarbiavimas, jų kvalifikacija ir kompetencija, asmeninės savybės ir gebėjimai, materialinis techninis aprūpinimas ir kiti veiksniai (žr. 1 pav.).

Detalizuojant ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį, siūlytina visus turinio komponentus grupuoti pagal jų pobūdį:

1. Teisinio reguliavimo ypatumai (teisės normos ir jų taikymo galimybės, ikiteisminio tyrimo subjektų įgaliojimų apibrėžtis).
2. Išoriniai subjektų profesionalumo ypatumai (ikiteisminio tyrimo subjektų kvalifikacija ir kompetencija).
3. Vidiniai subjektų profesionalumo ypatumai (ikiteisminio tyrimo subjektų asmeninės savybės ir motyvacija).
4. Darbo pobūdžio ypatumai (ikiteisminio tyrimo subjektų darbo krūvis ir jo tolygumo nustatymas).
5. Veiksmų planavimo ir koordinavimo ypatumai (veiklos planavimas ir subjektų bendradarbiavimas).
6. Išteklių panaudojimo ypatumai (materialinis-techninis aprūpinimas ir racionalus finansinių resursų panaudojimas).

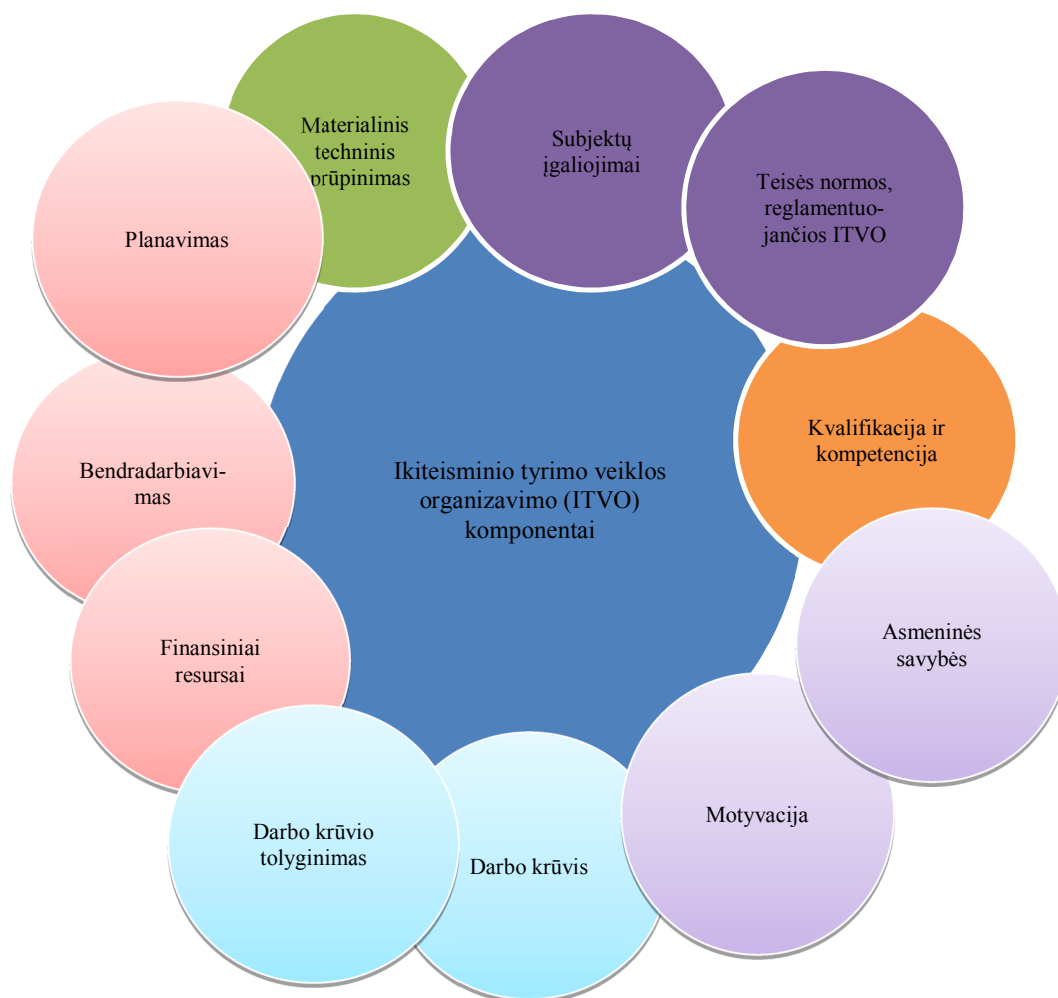
Autorės manymu, visi šie komponentai svarbūs ir turi dvejopą reikšmę. Pirma, identifikuojant komponentus, sistemiškai apibrėžiamas ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinys (kaip minėta anksčiau, iki šiol daugiausiai dėmesio skirta atskirų komponentų, įtakančių šį procesą, analizei ir proceso efektyvumui). Antra, konstruojant ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumo vertinimo sistemą, veiklos turinio komponentai galėtų tapti pagrindiniais unifikuotais kriterijais, pagal kuriuos būtų galima nustatyti veiklos efektyvumą. Tokių komponentų aiškus identifikavimas leistų visoms šalims vienodai suprasti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį, sistemiškai vertinti veiklos

organizavimo procesą ir suformuoti vieningą efektyvumo vertinimo sistemą. Šios sistemos veikimo esminis principas būtų priimtinas ir tuo, kad šalys narės galėtų dalintis gerąja praktika organizuojant nusikalstamų veikų tyrimą, taip pat identifikuoti silpnąsias veiklos organizavimo grandis. Kiekviena iš šalių vienodai suprastų, kaip kiekvienas šių komponentų veikia, ką reiškia, kokį ryšį turi su veiklos efektyvumu ir kaip koreliuoja tarpusavyje. Pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo subjektų profesionalumas kaip ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumo rodiklis galėtų būti vertintinas per tris sudedamuosius elementus: kvalifikaciją, kompetenciją ir asmenines savybes. Sudarant unifikuotas profesionalaus ikiteisminio tyrimo subjekto charakteristikas, būtų pažymima, kokia būtina kvalifikacija, kokių būtinų kompetencijų jam reikėtų, kaip jam ugdyti ir kokias asmenines savybes būtina turėti/ugdyti profesionalioje veikloje. Arba, ikiteisminio tyrimo subjektų koordinavimo ypatumų nustatymas: vertėtų nustatyti, kokios efektyvios šių subjektų bendradarbiavimo formos taikomos ir kaip taikomos. Vienok, ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentai turi būdingų specifinių bruožų, pavyzdžiui, ikiteisminio tyrimo subjektų darbo krūvis ir jo skaičiavimas ar tolyginimas. Kaip jau minėta, mūsų šalyje ikiteisminio tyrimo efektyvinimo link buvo bandyta sukurti darbo krūvio skaičiavimo metodiką³⁸, tačiau įtvirtinti vertinimo kriterijai neatspindėjo tikrosios situacijos dėl skirtingų ikiteisminių tyrimų sudėtingumo, bylų specifikos. Taigi, šis klausimas, nors ir aktualizuotas jau anksčiau minėtose Valstybės kontrolės išvadose atkreipiant dėmesį į tyrėjų ir prokurorų didelį darbo krūvį, vis dėlto iki šiol lieka neišspręstas. Todėl manytina, jog unifikuotas ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentus, šalys narės galėtų siūlyti, kaip spręsti šį klausimą ir diegti vieningą ar panašią ikiteisminio tyrimo subjektų krūvio skaičiavimo metodiką. Užsienio šalių mokslinių šaltinių analizė leidžia teigti, jog darbo krūvio skaičiavimo metodika aktuali ir kitose valstybėse. Pavyzdžiui, diskutuojama kaip spręsti organizacinio pobūdžio klausimus, tokius kaip uždarbio pakėlimas, darbo krūvio skaičiavimo metodikos nustatymas, teisėjų skaičiaus padidinimas dėl išaugusio darbo krūvio³⁹. Taikant šiuos veiklos

³⁸ Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. I-9/5-V-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo efektyvumo vertinimo kriterijų, svertinių balų ir taikymo metodikos patvirtinimo“. Po ketverių metų šis teisės aktas buvo panaikintas, nes tokia skaičiavimo metodika nepasitvirtino.

³⁹ Posner R. A., Yoon A. H. What Judges Think Of The Quality Of Legal Representation. Stanford Law Review. 2011. Vol. 63. P. 320.

organizavimo komponentus, būtų galimybė kompleksiskai vertinti ikiteisminio tyrimo efektyvumą.

1 pav. Šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentai (turinys)

Dabartiniu metu Europos Sąjungos Taryba, pabrėždama ir vertindama sudėtinių nusikalstamų veikų pobūdį, akcentuoja kompleksinių priemonių taikymo galimybes tiriant nusikalstamas veikas⁴⁰. Todėl ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinio, susidedančio iš šešių pagrindinių blokų (grupių) kūrimas leistų algoritmizuoti patį procesą ir pilna apimtimi

⁴⁰ Europos Sąjungos Tarybos 2015 m. birželio 15-16 d. išvados dėl atnaujintos 2015-2020 m. Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos.

funkcionaliai peržiūrėti ir panaudoti atkreipiant dėmesį į kiekvieną iš komponentų tiriant bet kokio pobūdžio nusikalstamą veiką.

Šie pagrindiniai ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentai galėtų tapti pagrindiniais kriterijais vertinant ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumą.

Pažymėtina, jog šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį jungia skirtingų sričių komponentai. Manytina, jog tai viena iš priežasčių, kodėl vis dar nagrinėjami atskiri, pavieniai šį procesą įtakojantys veiksniai. Tai iššaukia ir tikslingai formuoja tarpdisciplininių tyrimų poreikį. Skirtingų sričių sintezė reikalauja sisteminio, giluminio visaapimančio požiūrio į šį procesą ir jo optimizavimą. Visgi vertinant europinę dimensiją, siekiant įtvirtinti šio proceso turinį tęstinėje „Kriminalistika 2020“ vizijoje, būtina analizuoti šio proceso skirtingų sričių komponentus drauge, visumoje. Todėl siūlytina formuoti vieningą ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumo vertinimo praktiką. Tai leistų ne tik vienodai suprasti šio reiškinio turinį, iš esmės traktuoti stipriąsias organizavimo puses, bet tuo pačiu identifikuoti silpnąsias veiklos grandis nusikalstamų veikų tyrimo procese.

Pažymėtina, jog ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentų identifikavimas ir siūlymai sukurti vieningą ikiteisminio tyrimo efektyvumo sistemą yra tik autorės idėja, įžvalga ir gairės dėl efektyvaus ikiteisminio tyrimo mechanizmo nustatymo. Siekiant įvertinti, kurie iš minėtų komponentų yra svarbesni, kaip konkrečiai įtakoja ikiteisminio tyrimo procesą ir kaip koreliuoja tarpusavyje, būtina atlikti kompleksinius mokslinius tyrimus pagrindžiant atskirų ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentų svorį ir įvertinant, ar jie visi vienodai svarbūs.

IŠVADOS

„Kriminalistika 2020“ vizijos kūrimas neturėtų apsiriboti vien tik harmonizuojant klausimus, susijusius su ekspertinių įstaigų veiklos optimizavimu ir specialių žinių panaudojimu. Tęstinė kriminalistikos vizijos kūrimo perspektyva remiasi būtinumu aktualizuoti ir harmonizuoti kitus kriminalistikos sistemos klausimus. Vienas tokių klausimų turėtų būti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimas kaip efektyvi prielaida tiriant nusikalstamas veikas.

Šiuolaikinio ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo turinį sudaro kompleksas komponentų, susidedančių iš skirtingų mokslų sričių. Tai tikslingai formuoja tarpdisciplininių

tyrimų poreikį. Skirtingų sričių sintezė reikalauja sisteminio, giluminio visaapimančio požiūrio į šį procesą ir jo optimizavimą.

Atlikto tyrimo analizė rodo, jog būtina atlikti kompleksinius mokslinius tyrimus pagrindžiant atskirų ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo komponentų svorį ir įvertinant, ar jie visi vienodai svarbūs. Apibrėžus šiuos komponentus kaip efektyvaus ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo indikatorius, ES šalys narės galėtų vienodai suprasti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo sampratą, turinį; pagal apibrėžtus komponentus galėtų keistis gerąją praktika, kaip efektyviau tirti nusikalstamas veikas, taip pat įvertinti ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo efektyvumo lygį. Todėl siūlytina ikiteisminio tyrimo veiklos organizavimo klausimus įtraukti į tolimesnę „Kriminalistikos 2020“ erdvės kūrimo perspektyvą 2020-2025 metams.

LITERATŪRA

1. Ancelis P. Ikteisminio nusikalstamų veikų tyrimo procesinės ir organizacinės problemos (lyginamosios teisėtyros studija). Daktaro disertacija: socialiniai mokslai: teisė (6F). – Vilnius: LPA, 1996.
2. Ancelis P. Funkcijų suderinamumas veiksmingame ir sąžiningame baudžiamajame procese. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
3. Bilevičiūtė E., Kurapka V. E., Matulienė S., Navickienė Ž. Harmonization of application of special knowledge legal regulation creating the common european forensic science space (subjects and forms). Political sciences, Law, Finance, Economics and tourism : conference proceedings, 26 August - 1 September, 2015 Albena, Bulgaria. Vol. I: Political sciences, Law. - (International multidisciplinary scientific conference on social sciences and arts. SGEM 2015, ISSN 2367-5659).
4. Cooper R. Organization/Disorganization. Routledge Studies in Management, Organization and Society. For Robert Cooper Collected Work. Edited by Gibson Burrell and Martin Parker. Routledge Taylor Francis group. 2016.
5. European Union Council Press Release „Vision for European Forensic Science 2020“. 3135th Council meeting Brussels, 13-14 December 2011. 18498/11 PRESSE 491, PR CO 79.
6. Europos Sąjungos Tarybos 2015 m. birželio 15-16 d. išvados dėl atnaujintos 2015-2020 m. Europos Sąjungos vidaus saugumo strategijos.
7. Goldstein H. Improving policing: A problem-oriented approach. Crime and Delinquency. 1979.
8. Hnatiuk A.Yu. Procedural Relationships between the Prosecutor and the Investigator: Compliance of Ukrainian Legislation with Recommendation R (2000) 19 of the Committee of Ministers of The Council of Europe. Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету. Право. Випуск 33. Том. 2. 2015.

9. Yurchyshyn V.M. Theoretical Knowledge about the Functions of Prosecutor in the Pre-Trial Investigation. Науковий Вісник Ужгородського Національного Університету. Право. Випуск 31. Том 3. 2015.
10. James A. F., Stoner R. E., Freeman D. R., Gilbert Jr. Vadyba. 2005.
11. Jurgaitis R. Supaprastinta baudžiamoji procesinė forma. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai. S (01), Mykolas Romeris universitetas, 2004.
12. Jurka R., Jovaišas K., Kanapeckaitė J., Mišeikis Ž., Baliutavičius S. Baudžiamojo proceso optimizavimo ir spartinimo galimybės ir būdai. – Vilnius, 2004.
13. Kurapka V. E., Malevski H. Šiuolaikinė nusikalstamų veikų tyrimo koncepcija ir jos kriminalistinis bei procesinis užtikrinimas – dabarties mokslinis įdirbis ir ateities perspektyvos // Jurisprudencija. 2005, Nr. 65(57).
14. Kurapka V. E., Matulienė S., Bilevičiūtė E., Juškevičiūtė J., Dereškevičius E., Kurapka K. Specialių žinių taikymo nusikaltimų tyrime mokslinė koncepcija ir jos realizavimo mechanizmas. Mokslo studija. Vilnius. 2012.
15. Kurapka V.E., Bilevičiūtė E., Matulienė S., Stankevičiūtė S. Europos kriminalistikos 2020 vizijos įgyvendinimo Lietuvoje mokslinė koncepcija; problemų medis. Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studija, praktika. XI tarptautinės konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 2015.
16. Kuklianskis S. Nusikalstamų veikų tyrimo organizavimo pradmenys. – Vilnius, 1995.
17. Kvedaravičius J. Organizacijų vystymosi vadyba. – Kaunas, 2006.
18. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 4 dalies (2007 m. birželio 28 d. redakcija) nuostatos atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai (Byla Nr. 38/2008).
19. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. sausio 20 d. įsakymas Nr. I-9/5-V-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo efektyvumo vertinimo kriterijų, svertinių balų ir taikymo metodikos patvirtinimo“.
20. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2013 m. rugpjūčio 20 d. įsakymas Nr. I-195/5-V-682 „Dėl Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro ir Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. sausio 20 d. įsakymo Nr. I-9/5-V-47 „Dėl ikiteisminio tyrimo efektyvumo vertinimo kriterijų, svertinių balų ir taikymo metodikos patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“.
21. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2012 m. gruodžio 20 d. valstybinio audito ataskaita „Ar sudarytos prielaidos efektyviai organizuoti ikiteisminio tyrimo procesą“.
22. Matulienė S., Bučiūnas G. Ikiteisminio tyrimo efektyvumo problemos. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika: mokslo darbų rinkinys. Vilnius: Mykolas Romeris universiteto Leidybos centras.
23. Navickienė Ž. Ikiteisminio tyrimo organizavimo modelis kriminalistikos taktikoje (daktaro disertacija). Socialiniai mokslai, teisė (01S). – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.
24. Osteburg J. W., Ward R. H. Criminal Investigation. A Method for Reconstruction the Past. Sixth Edition. 2010.
25. Panomariovas A. Žvalgybinė veikla ir žvalgybinės informacijos panaudojimas tiriant nusikalstamas veikas: de lege lata – de lege ferenda. Socialinių mokslų studijos, 2009, Nr. 4(4).

26. Posner R. A., Yoon A. H. What Judges Think Of The Quality Of Legal Representation. *Stanford Law Review*. 2011. Vol. 63. P. 320.
27. Scott W. R., Davis F. G. *Organizations and Organizing – Rational, Natural and Open Systems Perspectives*. Routledge Taylor Francis group. 2016.
28. Spapens T. Joint Investigation Teams in the European Union: Article 13 JITS and the Alternatives. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 19, 2011.
29. Stelfox P. *Criminal Investigation – An Introduction to Principles and Practice*. Routledge. 2013.
30. Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus (daktaro disertacija). *Socialiniai mokslai, teisė (01S)*. – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.
31. Šatas M. Kai kurios bendradarbiavimą apibūdinančių veiksnių raiškos problemos prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno santykiuose. *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika*. – Vilnius, 2011.
32. Šatas M. Prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno bendradarbiavimas tiriant sunkius nusikaltimus (daktaro disertacija). *Socialiniai mokslai, teisė (01S)*. – Vilnius: Mykolas Romeris universitetas, 2011.
33. *Tarptautinių žodžių žodynas. Trečiasis pataisytas leidimas*. – Alma littera, 2004.
34. Zakarevičius P. Organizacijos veiklos procesų valdymas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. Nr. 56. 2010.

MODERN ORGANISATION OF PRE-TRIAL INVESTIGATION AS A CONTINUOUS VISION OF HARMONISATION OF “FORENSICS 2020”

Žaneta Navickienė*

Mykolas Romeris university, Lithuania

S u m m a r y

The article analyses the modern organisation of pre-trial investigation: it is examined how its components might become an integral part of the vision of “Forensics 2020” in the perspective of „Criminalistics 2020-2025“. It is stressed that the concept of the creation of the vision of “Forensics 2020” was limited only to the awareness of matters related to specific knowledge, forensic science and expert institutions. The awareness of other matters of forensics would allow further fully-fledged formation of the vision of forensics and it would allow complete harmonization of the most relevant matters of forensics. Therefore the identification of the modern organisation of pre-trial investigation would be helpful in investigating criminal activities and it could be important in continuing to create a common criminalistics space. The Member States would be able to equally apply the efficiency leverages provided by investigations of criminal activities and to exchange their best practices of innovative components of organisation. By applying clearly defined criteria, the possibility to assess the effectiveness of organisation of preliminary research would be created. The article is composed of two parts. The first part of the article analyses the concept and the source of the organisation of pre-trial investigation. The second part forms the systemic approach to the content of modern organisation of pre-trial investigation, its main components are identified, and the insights of the analysis of matters of the organisation of pre-trial investigation in the perspective of further continuous perspective of creation of the vision of criminalistics are provided.

The creation of the vision of “Forensics 2020” should not be limited to the creation of a common criminalistics space by including and harmonizing the matters related to the optimisation of activities and the use of specific knowledge of expert institutions. The continuous perspective of creation of the vision of criminalistics is based on the need of awareness and harmonization of other matters of the system of criminalistics. One of such matters should be the organisation of pre-trial investigation as an effective assumption of criminal activities investigation.

The content of the modern organisation of pre-trial investigation is composed of a complex of components which are made up from different fields of science. This forms the need of interdisciplinary research. The fusion of different fields requires a systemic, deep and holistic approach to this process and its optimisation. By defining all these components as indicators of effective organisation of pre-trial investigation, the Member States could equally understand the content of the organisation of pre-trial investigation, they could exchange their best practices how to investigate criminal activities more effectively on the basis of defined components, they could also assess the effectiveness of the level of the organisation of pre-trial investigation.

Keywords: pre-trial investigation, pre-trial investigator, organization of pre-trial investigation, criminalistics, „Forensics 2020“.

Žaneta Navickienė*, socialinių (teisė) mokslų daktarė, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Policijos veiklos katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: vidaus saumas, policijos pareigūnų kompetencija ir profesinis mokymas, ikiteisminio tyrimo organizavimas.

Žaneta Navickienė*, PhD, Associate Professor of Police Activities Department, Public Security Faculty of Mykolas Romeris university. Research interests: internal security, police competence and vocational training, organizing of pre-trial investigation.